

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВ-КАНДИДАТІВ НА ВСТУП ДО ЄС

Сучасний етап розширення Європейського Союзу відбувається в умовах посилення геополітичної нестабільності, трансформації глобальних ланцюгів створення вартості, цифровізації економіки та переходу до «зеленої» моделі розвитку. У цих умовах підвищення конкурентоспроможності держав-кандидатів на вступ до ЄС набуває особливого значення, оскільки саме конкурентоспроможна економіка є необхідною передумовою успішної інтеграції до єдиного внутрішнього ринку Союзу.

До групи держав-кандидатів наразі належать Україна, Молдова, Албанія, Північна Македонія, Чорногорія, Сербія, Боснія і Герцеговина, а також Туреччина. Незважаючи на відмінності в рівнях соціально-економічного розвитку, всі вони стикаються з подібними викликами: недостатньою продуктивністю праці, технологічним відставанням, інституційними обмеженнями, високою залежністю від зовнішніх ринків та недостатнім рівнем інноваційної активності [1; 2].

Станом на 2025–2026 рр. держави-кандидати на вступ до ЄС демонструють неоднорідні показники економічного розвитку та реформування. За оцінками Європейської Комісії, економічне зростання країн Західних Балкан у 2025 р. становило в середньому 2,3–2,6% ВВП, причому найвищі темпи зростання зафіксовано в Албанії, Косові, Чорногорії та Північній Македонії, де приріст ВВП перевищив 3%. Водночас у Сербії та Боснії і Герцеговині темпи економічного зростання залишалися нижчими за 3% [3].

Конкурентоспроможність держав-кандидатів значною мірою визначається якістю інституційного середовища. Важливим чинником виступає адаптація національного законодавства до *acquis communautaire*, зміцнення верховенства права, підвищення ефективності державного управління та боротьба з корупцією. Досвід країн Центральної та Східної Європи свідчить, що інституційні реформи є одним із ключових драйверів економічного зростання та залучення іноземних інвестицій.

Важливим індикатором конкурентоспроможності є спроможність країн реалізовувати реформи, необхідні для інтеграції до внутрішнього ринку ЄС. Згідно з оцінками Європейської Комісії, у 2025 р. найбільшого прогресу в імplementації реформ досягли Україна, Молдова, Албанія та Чорногорія. Саме ці країни були визначені серед лідерів за темпами адаптації до вимог членства в Європейському Союзі [4].

Значний вплив на конкурентоспроможність держав-кандидатів справляє інвестиційна та інноваційна складова. Досвід країн Центральної та Східної Європи свідчить, що після набуття членства в ЄС обсяг прямих іноземних інвестицій у середньому зростає на 20–40% протягом перших років інтеграції, що сприяло модернізації виробництва та підвищенню продуктивності праці. Для сучасних держав-кандидатів аналогічний ефект може бути досягнутий через участь у програмах ЄС, зокрема Horizon Europe, Digital Europe та механізмах фінансування зеленої трансформації.

Особливу роль у підвищенні конкурентоспроможності відіграє розвиток людського капіталу. Для держав-кандидатів пріоритетними завданнями залишаються модернізація освітніх систем, розвиток цифрових навичок населення, стимулювання наукових досліджень та інноваційної діяльності. У контексті цифрової трансформації економіки саме людський капітал стає основним джерелом формування конкурентних переваг.

Важливим напрямом посилення конкурентоспроможності є цифровізація економіки та державного управління. Впровадження сучасних цифрових технологій сприяє підвищенню продуктивності, скороченню транзакційних витрат, покращенню бізнес-клімату та розширенню доступу до європейських ринків. Для України особливого значення набуває подальший розвиток цифрових сервісів, електронного урядування та цифрової інфраструктури.

Не менш важливим чинником є інтеграція до європейських виробничих і логістичних ланцюгів. Участь у спільних проєктах із країнами-членами ЄС, залучення прямих іноземних інвестицій, розвиток транспортної та енергетичної інфраструктури сприяють модернізації економіки та зростанню її міжнародної конкурентоспроможності. У цьому контексті перспективними є проєкти розвитку транс'європейських транспортних мереж, енергетичної інтеграції та цифрової взаємодії [5].

Окремої уваги заслуговує реалізація Європейського зеленого курсу. Для держав-кандидатів адаптація до нових екологічних стандартів ЄС створює як виклики, так і можливості. Інвестиції у відновлювану енергетику, енергоефективність та екологічну модернізацію виробництва можуть стати важливим фактором підвищення конкурентоспроможності на європейському ринку.

Для України питання конкурентоспроможності тісно пов'язане з післявоєнним відновленням та структурною модернізацією економіки. Відбудова інфраструктури, розвиток високотехнологічних галузей, підтримка експортоорієнтованого бізнесу та ефективне використання фінансової допомоги ЄС здатні забезпечити формування нової моделі економічного розвитку, сумісної з європейськими стандартами та вимогами внутрішнього ринку Союзу. Крім того важливе значення має залучення європейських фінансових ресурсів. У 2026 р. Європейський Союз схвалив програму фінансової підтримки України

обсягом 90 млрд євро, з яких близько 45 млрд євро передбачено до виплати протягом року. Реалізація програми супроводжується вимогами щодо антикорупційних реформ, підвищення прозорості державного управління та покращення бізнес-клімату [6].

Таким чином, перспективи підвищення конкурентоспроможності держав-кандидатів на вступ до ЄС пов'язані з комплексною реалізацією інституційних, цифрових, інноваційних та екологічних реформ. Успішне виконання цих завдань сприятиме не лише прискоренню євроінтеграційних процесів, а й забезпеченню довгострокового економічного зростання та стійкого розвитку країн-кандидатів.

Список використаних джерел:

1. Лизун М.В. *Випереджаюче економічне зростання: міжнародний та український аспекти* : дис. ... к.е.н. : 08.00.02 / М.В. Лизун. – Тернопіль, 2007. – 207 с
2. Ліщинський І. О. *Стратегія формування полюсів зростання в Болгарії*. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2016. Вип. 3. С. 61–71
3. *European Commission, Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations. (2025). 2025 Communication on EU enlargement policy. Publications Office of the European Union. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1cee5a6f-b3c4-11f0-b37f-01aa75ed71a1>*
4. *Klymenko, A. (2025, November 4). EU Commission recommends starting text-based negotiations on integration chapters with Ukraine. Ukrainska Pravda. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2025/11/04/8005787/>*
5. *Лизун М. В., Ліщинський І. О. Вплив регіоналізації ринків нафти на динаміку валютних курсів та процеси валютної інтеграції. Економічний простір. 2015. № 100. С. 13–23*
6. *Reuters. (2026, May 28). Zelenskiy submits draft law ratifying Ukraine-EU loan pact. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/zelenskiy-submits-draft-law-ratifying-ukraine-eu-loan-pact-2026-05-28/>*